

З урахуванням досвіду викладання в НГУ дисципліни «Логістика будівництва транспортних систем гірничих підприємств» та шахт Західного Донбасу по впровадженню оперативної системи пакетно-контейнерної доставки допоміжних матеріалів і обладнання від постачальника до шахтних вибоїв були підготовлені матеріали і включені в навчальний посібник «Транспортно-складська логістика гірничих підприємств».

Результати вищевикладеного дозволили констатувати, що дала творча діяльність ННВЦ «НГУ – шахта «Павлоградська» кожному суб'єкту:

– Павлоградському технікуму НГУ – впровадження ступеневої системи освіти «технікум – шахта – НГУ» сприяло підвищенню успішності студентів старших курсів та конкурсу серед абітурієнтів;

– Національному гірничому університету – підтвердила рейтинг елітного навчального закладу, здібного професійно вирішувати проблеми підготовки фахівців напряму «Гірництво»;

– Шахті «Павлоградська» – дала змогу оперативно прогнозувати схему ротації кадрів.

Л.Б. Шумельчик

(Національний гірничий університет)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність даного дослідження обумовлена нагальною потребою підвищення якості вищої освіти, конкурентоздатності нашої держави у контексті входження України до єдиного освітнього європейського простору. Основним завданням є дослідження наукових засад забезпечення управління якістю вищої освіти у вищих навчальних закладах України і розробка методики оцінювання якості освіти на основі застосування стандартів ISO 9001.

Як відомо, нації конкурують і заявляють про себе в світі не лише матеріальним виробництвом, а й якістю освіти та технологіями. Це свідчить про формування суспільства, заснованого на знаннях, в якому вони набувають значення головного фактора економічного розвитку. Це правомірно, оскільки ефективна і якісна освіта є фактично колективним інтелектуальним компонентом, запорукою духовно-професійного употужнення людності, вектором їх конкурентоспроможної здатності. [1] Відтак, забезпечення якості вищої освіти при цьому є однією з необхідних умов.

Одним з найефективніших методів досягнення цієї мети є використання ідеології загального управління якістю (TQM) та заснованих на ній міжнародних стандартів ISO серії 9001 версії 2008 року у галузі освіти. Майже 5000 навчальних закладів у всьому світі впровадили і сертифікували відповідні системи управління якістю (СУЯ).

Україна ставить за мету інтеграцію до світової та європейської економічної системи. Для цього вона повинна мати систему вищої освіти, сумісну з

європейською, здатну відповідати сучасним вимогам глобалізації, жорсткої конкуренції, інформатизації тощо. Сучасна освіта в Україні має готувати фахівців, компетентність яких визнавалася би у світовому освітньому просторі. На європейському рівні цьому буде сприяти впровадження ідей Болонської декларації. На сьогодні українська освіта певною мірою відстає з питань впровадження передових принципів, які характеризують загальноосвітній освітній простір. [2]

Існуючі концепції й теорії управління показують, що розвиток концептуальних підходів, принципів та організаційних структур управління прямує від формальних, жорстких, централізованих до більш гнучких, вибудованих з урахуванням розвитку демократичних процесів. Тому потребує глибокого осмислення науковцями і практиками сутність феномену управління з потрібного характеру його природи: як науки, як своєрідного мистецтва і як специфічного виду людської діяльності за своєю внутрішньою логікою, структурою і технологією здійснення. На зміну існуючій у державі системі контролю за якістю необхідно створити систему управління якістю вищої освіти.

В управлінні якістю вищої освіти нами вбачається перспективним підхід, для якого домінуюча роль відводиться логіці системного аналізу, тобто підкреслюється органічний зв'язок системного аналізу з прийняттям рішення, виробленням певного механізму, технології дій серед можливих альтернатив.

Аналіз і зіставлення підходів, які використовуються для оцінювання якості ділової досконалості підприємств та організацій, на основі принципів TQM і міжнародних стандартів ISO серії 9000 дозволяє запропонувати нову концептуальну модель оцінювання якості освіти студента.

Статус загальної методики оцінювання якості освіти на основі даної моделі доцільно встановити відповідним стандартом ВНЗ, як і оцінювання ключових процесів навчання студента ВНЗ, а також методики формування тестових завдань, самооцінювання студента, оцінювання роботодавцем і суспільством.

В основу методичного підходу мають бути покладені такі положення:

1. Якість освіти студентів — це ступінь, до якого сукупність його знань, умінь, навичок, особистих властивостей здатна задовольняти вимоги законодавства, суспільства, роботодавців.

2. Якість підготовки студента ВНЗ формується на основі його особистих здібностей, попереднього навчання та як результат сукупності ключових процесів, з яких складається діяльність ВНЗ.

3. Рівень якості підготовки студента ВНЗ оцінюється за 100-бальною шкалою. Оцінювання якості здійснюється за двома групами критеріїв: "можливості" — 60 балів та "результати" — 40 балів.

Одним з основних критеріїв, що суттєво впливає на рівень підготовки студента, є критерій, який оцінює ступінь досконалості ключових процесів, з яких складається діяльність ВНЗ. Відповідно до моделі системи якості на основі процесного підходу діяльність будь-якої організації можна представити як сукупність чотирьох процесів, а саме:

- відповідальність керівництва;
- керування ресурсами;
- процес життєвого циклу (7 основних процесів);

– вимірювання, аналіз та поліпшення.

При цьому процес життєвого циклу замінено на сім основних процесів, які є сутністю навчального процесу ВНЗ. Це процеси набору студентів, їх навчання, проектування навчання, наукової діяльності, працевлаштування, післядипломного навчання, виховання.

Тоді інтегрований показник якості ключових процесів буде визначатись за формулою:

$$Q_{\text{проц}} = \sum_{i=1}^4 P_i Q_i = P_1 Q_1 + P_2 Q_2 + P_3 (P_{31} Q_{31} + P_{32} Q_{32} + P_{33} Q_{33} + P_{34} Q_{34} + P_{35} Q_{35} + P_{36} Q_{36} + P_{37} Q_{37}) + P_4 Q_4, \quad (1)$$

де Q_i — показник якості i -го ключового процесу; P_i — ваговий коефіцієнт процесу.

Основою методики оцінювання якості освіти студентів у ВНЗ, як визначальної функції процесу забезпечення її якості, повинна бути множина вимог, що визначається формулою (1).

Оцінювання здійснюється на основі базових оцінок і вагових коефіцієнтів за допомогою методу експертних оцінок. Результати оцінювання внеску кожного з процесів у кінцевий результат підготовки студента ВНЗ дозволили встановити значення вагових коефіцієнтів у такому вигляді:

$P_{31} = 0,15$	(проектування),		
$P_1 = 0,15$,		$P_{32} = 0,10$	(наукова діяльність),
$P_2 = 0,15$,		$P_{33} = 0,25$	(навчальний процес),
$P_3 = 0,5$,		$P_{34} = 0,1$	(післядипломна освіта),
$P_4 = 0,2$,		$P_{35} = 0,1$	(процес працевлаштування),
$P_{36} = 0,1$	(виховний процес),		
$P_{37} = 0,2$	(набір студентів).		

При цьому вага кожного із зазначених коефіцієнтів може виражатись або уточнюватись шляхом використання методу експертних оцінок в рамках загального оцінювання ключових процесів.

Експертне оцінювання здійснюється через визначення кожним експертом — членом групи — окремого показника окремого процесу, а за потреби, і окремого відповідного вагового коефіцієнта за встановленою шкалою. Причому у разі експертного визначення вагових коефіцієнтів їх сума має дорівнювати 1.

Результатами виконаних досліджень є:

– з'ясування сутності і змісту поняття якості вищої освіти, існуючих моделей управління якістю вищої освіти;

– виокремлення методологічних підходів до управління якістю вищої освіти у вищому навчальному закладі;

- аналіз закордонного досвіду формування ефективної системи управління якістю вищої освіти на основі концепції TQM;
- з'ясування впливових чинників та ролі Болонського процесу у забезпеченні якості вищої освіти у ВНЗ України;
- розроблення методики оцінювання якості освіти студентів у ВНЗ на основі застосування стандартів ISO 9000.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад до управління якістю вищої освіти та здійсненні аналізу сучасних умов забезпечення якості вищої освіти в контексті входження України до єдиного європейського освітнього простору.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження розробленої методики оцінювання якості освіти студентів у ВНЗ на основі застосування стандартів ISO 9001 версії 2008 р. у навчальному процесі Національного гірничого університету та інших вищих навчальних закладів.

Бібліографічні посилання:

1. Шевченко С. О. Державногромадське управління якістю вищої освіти в Україні: теоретико-методологічні засади та механізми практичної реалізації. Монографія С.О. Шевченко – Дніпропетровськ, НГУ 2011. – 264с.
2. Волков О., Віткін ЛМ., Хімичева П., Зенкін АС. Системи якості вищих навчальних закладів: теорія і практика: Монографія / О.І. Волков, Л.М. Віткін, Г.І. Хімичева, А.С. Зенкін – К.: Наукова думка, 2006. – 302с.
3. ДСТУ ISO 9001-2001 Системи управління якістю. Вимоги.